

Mamau mewn achosion gofal mynych: Tystiolaeth newydd ar gyfer Cymru a Lloegr

Mae'r crynodeb hwn yn amlygu prif ganfyddiadau adroddiad sy'n cynnig darlun wedi'i ddiweddarau o raddfa a phatrwm mamau mewn achosion gofal mynych yng Nghymru a Lloegr. Mae'n defnyddio data poblogaeth y gwasanaeth llawn a gynhrychir fel mater o drefn gan Cafcass a Cafcass Cymru. Cyfunir ystadegau disgrifiadol â dadansoddiad ystadegol o risg menywod o ddychwelyd i'r llys.

Awduron

Dr Bachar Alrouh Prifysgol Caerhirfryn
Dr Mariam Abouelenin Prifysgol Caerhirfryn
Yr Athro Karen Broadhurst Prifysgol Caerhirfryn
Dr Laura Cowley, Prifysgol Abertawe
Dr Linda Cusworth, Prifysgol Caerhirfryn
Dr Ian Farr, Prifysgol Abertawe
Dr Steffi Doeblen, Prifysgol Caerhirfryn
Dr Laura North, Prifysgol Abertawe
Dr Claire Hargreaves, Prifysgol Caerhirfryn
Ashley Akabari, Prifysgol Caerhirfryn
Dr Lucy Griffiths, Prifysgol Abertawe
Yr Athro David Ford, Prifysgol Abertawe.

Cyfeiriad argymelledig

Alrouh et al. (2022). *Mamau mewn achosion gofal mynych: Tystiolaeth newydd ar gyfer Cymru a Lloegr*. Arsyllfa Cyfiawnder Teuluol Nuffield. <https://www.nuffieldfjo.org.uk/resource/mothers-in-recurrent-care-proceedings-new-evidence-for-england-and-wales>

Mae'r crynodeb a'r adroddiad ar gael yn Saesneg hefyd drwy'r ddolen uchod.

Ymwadiad

Ariannwyd y prosiect hwn gan Arsyllfa Cyfiawnder Teuluol Nuffield, ond safbwyntiau'r awduron yw'r rhai a fynegir ac nid rhai Arsyllfa Cyfiawnder Teuluol Nuffield na'r Sefydliad, o reidrwydd.

Ysgrifennwyd yr adroddiad a'r crynodeb mewn partneriaeth â:

Population Data Science
at Swansea University

Bydd cyfran sylweddol o famau sy'n ymddangos mewn set gyntaf o achosion gofal yn dychwelyd i'r llys mewn achos newydd ac yn colli sawl plentyn o'u gofal. O ystyried y canlyniadau gydol oes i blant a theuluoedd, a'r galw mawr parhaus ar lysoedd teulu yng Nghymru a Lloegr, mae sut i atal ymddangosiadau mynych menywod mewn achosion gofal yn parhau'n fater taer i'r system cyfiawnder teuluol.

Ar hyn o bryd, mae diffyg data a dadansoddiad lleol hefyd am gyfraddau achosion gofal mynych yng Nghymru a Lloegr.

Cynnwys

- 1 Cyflwyniad
- 2 Canfyddiadau allweddol
- 3 Casgliadau ac argymhellion
- 4 Cyfeiriadau

Cyflwyniad

Mae'r crynodeb hwn yn amlygu canfyddiadau allweddol ymchwil sy'n cynnig darlun wedi'i ddiweddarau o raddfa a phatrwm mamau mewn achosion gofal mynych yng Nghymru a Lloegr. Mae'n defnyddio data a gynhyrchwyd fel mater o drefn gan Cafcass a Cafcass Cymru rhwng 2011/12 a 2020/21.

Er mwyn ceisio deall proffil ac anghenion menywod mewn achosion mynych yn well – ac felly teilwra gwasanaethau'n well – mae'r dadansoddiad yn gwahaniaethu rhwng mamau sy'n dychwelyd i'r llys gyda phlentyn newydd (baban newydd, yn nodweddiadol) a mamau sy'n dychwelyd i'r llys gyda'r un plentyn oherwydd bod trefniant gofal wedi chwalu neu mae angen newid y trefniant (er enghraifft, lleoli gyda theulu a ffrindiau).

O ran menywod sy'n dychwelyd i'r llys gyda phlentyn newydd, yr her i wasanaethau yw sut i'w helpu i reoli poen cymryd plentyn o'u gofal yn dilyn achosion gofal tra'n sicrhau eu bod yn cael y cymorth dwys y mae ei angen arnyn nhw (a'u partneriaid) fel na fydd baban dilynol yn cael ei gymryd oddi arnynt.

O ran menywod sy'n dychwelyd i'r llys gyda'r un plentyn, yr her yw sut i gefnogi trefniadau pan fydd rhai eraill yn rhoi gofal, neu gefnogi ailuno, i sicrhau bod mwy o obaith i'r cynlluniau hyn ar gyfer y plentyn lwyddo.

Diffiniadau a geirfa

Cafcass a Cafcass Cymru

Mae'r Gwasanaeth Cyngori a Chynorthwyo Llys i Blant a Theuluoedd yng Nghymru a Lloegr yn rhoi cyngor annibynnol i'r llys ar les pennaf y plentyn ym mhob achos gofal. Oherwydd bod gwarcheidwad yn cael ei benodi am gyfnod achosion gofal, mae cofnodion y mae Cafcass a Cafcass Cymru'n eu cynhyrchu fel mater o drefn yn adnodd amhrisiadwy ar gyfer ymchwil.

Achosion gofal

Cyhoeddir achosion gofal o dan adran 31 Deddf Plant 1989 pan fydd plentyn wedi dioddef – neu ystyrir bob perygl i'r plentyn ddioddef – niwed sylweddol.

Episod cyntaf a ailadroddir ac ail episod a ailadroddir

Episodau achosion gofal sy'n dilyn yr episod mynegai.

Cyfradd y perygl

Y tebygolrwydd amodol y bydd mam yn dychwelyd i'r llys ym mlwyddyn t, gan nad yw wedi dychwelyd o'r blaen.

Episod mynegai

Y set gyntaf o achosion yn ein ffenestr arsylwi (2011/12 tan 2020/21) ar gyfer unrhyw fam benodol.

Episod, episodau neu achosion cyfreithiol

Y gweithgarwch sy'n digwydd yn y llys teulu rhwng cyhoeddi achosion gofal a chau'r achos gan Cafcass neu Cafcass Cymru.

Mam

Mae'n cyfeirio at famau sy'n cael eu cysylltu â'u plant biolegol o fewn data rheoli achosion sy'n cael ei gynhyrchu fel mater o drefn gan Cafcass a Cafcass Cymru.

Achosion mynych o gymryd plant oddi ar eu rhieni

Ymadrodd a ddefnyddir yn aml sy'n cyfeirio at ymddangosiadau mynych mamau mewn achosion gofal.

Dadansoddiad goroesi

Casgliad o weithdrefnau ystadegol ar gyfer dadansoddi'r cyfnod disgwylidig hyd nes bydd digwyddiad fel achos gofal a ailadroddir yn digwydd. Mae'r dulliau hyn yn galluogi i debygolrwydd digwyddiadau gael eu cyfrifo'n fwy dibynadwy pan fydd unigolion yn cael eu dilyn i fyny am gyfnodau amrywiol.

Nodyn pwysig ynghylch y data a'r dadansoddiad

Mae'r dadansoddiad yn yr adrannau canlynol yn ddisgrifiadol ac yn seiliedig ar sampl o 96,457 o famau a ymddangosodd mewn achosion gofal rhwng 2011/12 a 2020/21 (90,820 o famau yn Lloegr a 5,637 yng Nghymru) o dan a.31 Deddf Plant 1989:

- Pa mor hen oedd mamau mewn achosion mynych adeg rhoi genedigaeth am y tro cyntaf?
- Pa mor hen oedd y plentyn ieuengaf yn achos cyntaf a ailadroddir y fam?
- A yw'r achos yn ymwneud ag un plentyn neu grŵp o frodyr a chwiorydd?
- Beth oedd y canlyniadau cyfreithiol?

Mae canfyddiadau am y tebygolrwydd o ddychwelyd i'r llys wedi'u seilio ar ddadansoddiad goroesi, sy'n ddull mwy dibynadwy yn ystadegol o roi amcangyfrifon o debygolrwydd. Mae'r sampl dadansoddi yn yr adrannau canlynol yn cynnwys 82,051 o famau yn Lloegr a 5,032 yng Nghymru rhwng 2011/12 a 2019/20:

- Beth yw'r tebygolrwydd y bydd mamau'n cymryd rhan mewn achosion mynych?
- Beth yw'r tebygolrwydd y bydd mam yn dychwelyd i'r llys gyda phlentyn gwahanol ar ôl ei phrofiad cyntaf o achos gofal?
- Pa mor debygol yw mamau sy'n dychwelyd i'r llys gyda phlentyn newydd o brofi ail achos a ailadroddir?
- Pryd mae'r risg y bydd mamau'n dychwelyd i'r llys gyda phlentyn newydd ar ei huchaf?
- A yw'r cyfraddau ailddigwydd i famau sy'n dychwelyd i'r llys gyda phlentyn newydd yn amrywio yn ôl rhanbarth?

O ran bylchau mewn data a chyfyngiadau'r data, dylem nodi'r canlynol:

- Ni chaiff tadau eu rhestru mewn 20%–40% o achosion a.31 adeg gwneud y cais. Felly, mae'n anodd defnyddio tadau i gyfleu darlun clir o raddfa achosion gofal mynych. Fodd bynnag, nid yw hyn yn golygu na ddylai gwasanaethau gynnwys tadau.
- Nid yw data ethnigrwydd ac anabledd ar gael dros gyfnod digon hir i ganiatáu am ddadansoddiad trylwyr o risg ailddigwydd ymhlith grwpiau gwahanol. Fodd bynnag, mae'r Bartneriaeth Data Cyfiawnder Teuluol yn ymgymryd â gwaith i gysylltu data ag amrywiaeth o ddata iechyd, addysg a data demograffig arall i ddeall ffactorau risg yn well.
- Mae'r dadansoddiad yn canolbwyntio ar achosion ffurfiol y llys teulu – ond gall plant yng Nghymru a Lloegr gael eu gosod mewn gofal y tu allan i'r cartref yn wirfoddol neu yn orfodol. Gallai ehangu'r ffenestr i gynnwys y grŵp hwn o blant ddal darlun gwahanol o golledion mynych menywod.

Canfyddiadau allweddol

Trosolwg

- Yng Nghymru a Lloegr, mae perygl y bydd oddeutu 1 o bob 4 menyw yn dychwelyd i'r llys ar gyfer achosion gofal dilynol o fewn 10 mlynedd o ymddangos am y tro cyntaf mewn achos gofal. Mae'r canfyddiad hwn yn gyson â chanfyddiadau a adroddwyd yn 2015 ar gyfer Lloegr ac yn 2017 ar gyfer Cymru.
- Mae perygl y bydd oddeutu 1 o bob 5 mam sy'n dychwelyd i'r llys gyda phlentyn newydd (yn hytrach na'r plentyn a fu'n destun yr achos blaenorol) yn dychwelyd i'r llys o fewn 10 mlynedd.
- Mae risg dychwelyd i'r llys ar ei huchaf o fewn y tair blynedd gyntaf i'r achos cyntaf. Yn sgil dychwelyd i'r llys am y tro cyntaf, mae risg dychwelyd ymhellach yn cynyddu.
- Mae risg dychwelyd i'r llys yn uwch i famau a roddodd enedigaeth gyntaf pan oeddent yn ifanc ac os bydd y plentyn yn y set gyntaf o achosion yn destun gorchymyn lleoli (cynllun mabwysiadu). Yng Nghymru a Lloegr, amcangyfrifir bod cyfran uchel o famau mewn achosion gofal mynych (dros 40%) rhwng 14 a 19 oed adeg genedigaeth eu plentyn cyntaf.
- Mae gwahaniaethau rhanbarthol amlwg rhwng cyfraddau mynychder yn Llundain a de-orllewin Lloegr ar y naill law, ac ardaloedd eraill o Loegr ar y llaw arall. Mae cyfraddau arbennig o uchel yng ngogledd-ddwyrain a chanolbarth Lloegr, yn Swydd Efrog a Humber, ac yng ngogledd-orllewin Lloegr.

Faint o famau sydd mewn achosion mynych?¹

- O'r 96,457 o famau a ymddangosodd mewn achosion gofal yng Nghymru a Lloegr rhwng 2011/12 a 2020/21:
 - yn Lloegr, dychwelodd 17,205 o famau (18.9% o'r cyfanswm mewn achosion gofal) i'r llys yn dilyn ymddangosiad cychwynnol (mynegai)
 - dychwelodd 12,772 (14.1%) o famau i'r llys gydag o leiaf un plentyn newydd
 - dychwelodd 4,433 (4.9%) o famau i'r llys gyda'r un plentyn
 - yng Nghymru, dychwelodd 920 o famau (16.3% o'r cyfanswm mewn achosion gofal) i'r llys yn dilyn ymddangosiad mynegai.
 - dychwelodd 777 (13.8%) o famau i'r llys gydag o leiaf un plentyn newydd
 - dychwelodd 143 (2.5%) o famau i'r llys gyda'r un plentyn.
- Ar y cyfan, mae'r ffigurau newydd hyn yn dangos twf amlwg yn nifer y mamau mewn achosion mynych ers adroddiadau meincnod blaenorol (Broadhurst et al. 2015, 2017). Mae'r twf hwn ym maint y boblogaeth mamau sy'n dychwelyd yn gysylltiedig â'r cynnydd amlwg yn nifer yr achosion gofal yn genedlaethol, yn hytrach na chynnydd yn y risg ailddigwydd.

1 Mae'r dadansoddiad yn yr adran hon a'r pedair is-adran ganlynol yn ddisgrifiadol ac yn seiliedig ar sampl gyfan o 96,457 o famau a ymddangosodd mewn achosion gofal rhwng 2011/12 a 2020/21 o dan a.31 Deddf Plant 1989 (90,820 yn Lloegr a 5,637 yng Nghymru).

Pa mor hen oedd mamau mewn achosion mynych adeg rhoi genedigaeth am y tro cyntaf?

- Mae mamau sy'n cael profiad o achosion gofal mynych yn iau o lawer adeg genedigaeth eu plentyn cyntaf na mamau eraill (Broadhurst et al. 2015, 2017; Boddy et al. 2020) – ond mae cyfran y menywod ifanc iawn ymhlith y rhai sy'n dychwelyd i'r llys gyda phlentyn newydd yn drawiadol:²
 - yn Lloegr, amcangyfrifwyd bod 41.8% o famau a oedd yn dychwelyd i'r llys gyda phlentyn newydd, a 41.7% yng Nghymru, rhwng 14 ac 19 oed adeg genedigaeth eu plentyn cyntaf.

Pa mor hen oedd y plentyn ieuengaf yn achos cyntaf a ailadroddir y fam?

Mae risg mewn achosion mynych yn canolbwyntio'n nodweddiadol ar achosion sy'n ymwneud â babanod.

- O ran mamau sy'n dychwelyd i'r llys gyda phlentyn newydd, roedd 83.3% o achosion cyntaf a ailadroddir yn ymwneud â babanod 11 mis ac iau yn Lloegr, gyda darlun tebyg yng Nghymru (84.1%). Dim ond mewn 4.3% o achosion yng Nghymru a Lloegr yr oedd y plentyn ieuengaf yn 10 oed a hŷn.
- O ran mamau sy'n dychwelyd i'r llys gyda'r un plentyn, roedd mwyafrif yr achosion yn Lloegr (64.0%) a Chymru (67.2%) yn ymwneud â phlant 1 i 9 oed. Mae hyn yn cyd-fynd â'r disgwyliadau gan fod yr achosion hyn yn ymwneud â'r un plentyn.

2 Ym mhoblogaeth gyffredinol Cymru a Lloegr, roedd oedran cymedrig y fam adeg rhoi genedigaeth am y tro cyntaf yn amrywio o 29.7 oed yn 2011 i 30.7 oed yn 2020 (Y Swyddfa Ystadegau Gwladol 2020).

A yw'r achos yn ymwneud ag un plentyn neu grŵp o frodyr a chwiorydd?

- Yn Lloegr (86.9%) ac yng Nghymru (90.2%), roedd y rhan fwyaf o achosion cyntaf a ailadroddir mewn achosion lle'r oedd mamau'n dychwelyd i'r llys gyda phlentyn newydd yn ymwneud ag un plentyn (baban, yn nodweddiadol).
- Roedd y rhan fwyaf o achosion lle'r oedd mamau'n dychwelyd gyda'r un plentyn hefyd yn ymwneud ag un plentyn (64.4% yn Lloegr a 69.9% yng Nghymru) – ond roedd cyfran y plant ag un brawd/chwaer neu fwy yn yr un achos yn uwch.

Beth oedd y canlyniadau cyfreithiol?

- Yn Lloegr:
 - mae cyfran y cynlluniau i blant sy'n arwain at atal hawliau rhieni yn barhaol yn fwy o lawer mewn achosion lle y mae mamau yn dychwelyd i'r llys gyda phlentyn newydd – roedd 38.6% o blant yn destun gorchymyn lleoli (cynllun i'w mabwysiadu) ar ddiwedd yr achos, gyda chyfran fechan yn unig (12.7%) yn destun gorchymyn goruchwyllo pwrpasol (gan awgrymu eu bod yn cael eu dychwelyd i'w rhieni)
 - mewn achosion lle'r oedd mamau'n dychwelyd gyda'r un plentyn, dim ond 12.1% o blant oedd yn destun gorchymyn lleoli (cynllun i'w mabwysiadu) gyda gweddill y plant yn destun gorchymynion a oedd yn awgrymu lleoliadau mewn gofal gyda theulu a ffrindiau neu eu dychwelyd i'w teulu.
- Yng Nghymru, mae defnydd culach o'r amrywiaeth o orchymynion cyfreithiol sydd ar gael i'r llysoedd yn golygu ei bod yn anos dod i gasgliad ynghylch lleoliadau terfynol plant. Fodd bynnag, ar sail y wybodaeth a oedd ar gael:
 - roedd mwy o blant yn destun gorchymynion lleoli (cynlluniau i'w mabwysiadu) mewn achosion lle'r oedd mamau'n dychwelyd i'r llys gyda phlentyn newydd (26.1%) nag mewn achosion lle'r oedd mamau'n dychwelyd gyda'r un plentyn (8.4%).

Beth yw'r tebygolrwydd y bydd mamau'n cymryd rhan mewn achosion mynych?³

- Rydym yn amcangyfrif bod oddeutu 1 o bob 4 menyw yng Nghymru a Lloegr mewn perygl o ddychwelyd i'r llys o fewn 10 mlynedd o gyhoeddi eu hachos mynegai.
- Yn Lloegr, mae'r tebygolrwydd cronnus y bydd mam yn mynd i'w hachos cyntaf a ailadroddir naill ai gyda phlentyn newydd neu blentyn blaenorol yn 24.0% o fewn 7 mlynedd, ac yn 27.1% o fewn 10 mlynedd.
- Yng Nghymru, mae'r tebygolrwydd o ailddigwydd o fewn 7 mlynedd yn 23.2% ac yn 26.5% o fewn 10 mlynedd.
- Mae'r amcangyfrifon hyn o debygolrwydd ailddigwydd yn weddol gyson o hyd â'r amcangyfrifon yr adroddwyd amdanynt yn 2015 ac yn 2017 ar gyfer Lloegr (Broadhurst et al., 2015, 2017) ac yn 2020 ar gyfer Cymru (Alrouh et al. 2020). Dros gyfnod hwy, gwelwn fymryn o gynnydd yn y tebygolrwydd cronnus ond, ar y cyfan, mae'r ystadegau'n nodi problem sydd heb newid yn fawr ers meincnodau cynt.

Beth yw'r tebygolrwydd y bydd mam yn dychwelyd i'r llys gyda phlentyn gwahanol ar ôl ei phrofiad cyntaf o achos gofal?

- Amcangyfrifwn fod oddeutu 1 o bob 5 mam yng Nghymru a Lloegr sy'n dychwelyd i'r llys gyda phlentyn newydd yn debygol o ddychwelyd i'r llys o fewn 10 mlynedd o gyhoeddi eu hachos mynegai.
- Yn Lloegr, mae'r risg y bydd mamau'n dychwelyd i'r llys o fewn 7 mlynedd yn 19.0%. I famau sy'n dychwelyd i'r llys gyda phlentyn newydd, mae'r risg hon yn cynyddu i 21.1% o fewn 10 mlynedd.
- Yng Nghymru, mae risg dychwelyd yn 19.0% o fewn 7 mlynedd a 21.7% o fewn 10 mlynedd i famau sy'n dychwelyd i'r llys gyda phlentyn newydd.

3 Mae'r canfyddiadau allweddol yn yr is-adran hon a'r is-adrannau canlynol yn seiliedig ar ddadansoddiad goroesi, sy'n rhoi amcangyfrifon o debygolrwydd. Mae'r sampl dadansoddi'n cynnwys 82,051 o famau yn Lloegr a 5,032 o famau yng Nghymru rhwng 2011/12 a 2019/20.

Pa mor debygol yw mamau sy'n dychwelyd i'r llys gyda phlentyn newydd o brofi ail achos a ailadroddir?

- Mae mwy o risg i famau sy'n cael episod cyntaf a ailadroddir o gael ail episod a ailadroddir. Yn Lloegr, mae risg y bydd 33.0% o famau sy'n dychwelyd i'r llys gyda phlentyn newydd yn dychwelyd mewn ail episod o fewn 10 mlynedd ac, yng Nghymru, mae'r risg yn 26.9%.

Pryd mae'r risg y bydd mamau'n dychwelyd i'r llys gyda phlentyn newydd ar ei uchaf?

- Yng Nghymru a Lloegr, mae cyfradd y perygl yn dangos bod risg dychwelyd i'r llys ar gyfer achosion a.31 ar ei uchaf yn ystod y tair blynedd gyntaf a'i bod yn dechrau gostwng wedi hynny. O ran episod cyntaf sy'n ailadrodd, mae'r perygl ar ei uchaf ym mlwyddyn un, ond yn achos ail episod sy'n ailadrodd, mae'r perygl ar ei uchaf ym mlwyddyn dau.
- Ar sail y newidynnau a oedd ar gael i'r tîm, mae cysylltiad rhwng risg dychwelyd uwch a dod yn fam yn ifanc, ac a yw plentyn yn destun cynllun i'w fabwysiadu (gorchymyn lleol).

A yw'r cyfraddau ailddigwydd i famau sy'n dychwelyd i'r llys gyda phlentyn newydd yn amrywio yn ôl rhanbarth?

- Darganfu'r astudiaeth wahaniaethau rhanbarthol mawr rhwng Llundain a de-orllewin Lloegr ar y naill law a gweddill Lloegr ar y llaw arall.
- Cofnodwyd y cyfraddau ailddigwydd uchaf yng ngogledd-ddwyrain a chanolbarth Lloegr, Swydd Efrog a Humber, a gogledd-orllewin Lloegr. Yng ngogledd-ddwyrain Lloegr, mae'r risg dychwelyd ar gyfer mamau sy'n dychwelyd i'r llys gyda phlentyn newydd yn 23.9%, ond mae'n 17.2% yn Llundain.

Casgliadau ac argymhellion

Mae canfyddiadau'r adroddiad yn dangos bod cyfran sylweddol o famau yng Nghymru a Lloegr yn debygol o ddychwelyd i'r llys ar ôl ymddangos yn flaenorol mewn achosion gofal.

Er gwaethaf bron i ddegawd o ymchwil ac arloesi mewn gwasanaethau, mae'r darlun cenedlaethol yn dangos mai prin yw'r newid yng Nghymru a Lloegr pan y bddwn yn mesur risg genedlaethol set gyntaf o achosion gofal a ailadroddir. At hynny, o ystyried y cynnydd yn lefel yr achosion gofal yng Nghymru a Lloegr, mae llawer mwy o famau yn dychwelyd i'r llys.

Felly, sut rydym ni'n esbonio'r canfyddiadau hyn? Yng Nghymru a Lloegr, bu datblygiadau i wasanaethau'n anwastad ar draws y wlad – mae rhai gwasanaethau ataliol wedi cau ac mae llawer o ardaloedd heb wasanaeth o gwbl.⁴ Er bod gwerthusiadau o wasanaethau lleol sy'n mynd i'r afael ag ailadrodd yn darparu tystiolaeth o effaith gadarnhaol ar y mamau sy'n derbyn gwasanaethau, mae'n debygol nad ydynt ar raddfa ddigonol i leihau'r risg y bydd menywod yn dychwelyd, yn syml. Mae diffyg data cenedlaethol cadarn am ddatblygiadau i wasanaethau (graddfa mentrau, eu hyd, na faint o fenywod yn gyfan gwbl a dderbyniodd wasanaeth).

Mae'r canfyddiadau moel am raddfa mamolaeth yn ystod yr arddegau (14-19 oed) yn awgrymu bod angen talu llawer mwy o sylw i anghenion mamau ifanc, eu partneriaid a'u rhwydweithiau teuluol ehangach. Hyd yn hyn, nid yw llawer o'r llenyddiaeth ymchwil a gyhoeddwyd ar achosion gofal wedi gwahaniaethu rhwng rhieni o safbwynt oedran. Eto, mae'n amlwg bod rhieni ifanc sy'n ymrafael â'u hanghenion datblygiadol eu hunain – gydag adnoddau cymdeithasol ac ariannol cyfyngedig iawn yn nodweddiadol – yn haeddu sylw arbennig o ran y ffordd y cânt eu cefnogi i lywio'r system cyfiawnder teuluol. Yn ogystal, mae angen gwaith pellach i ddeall: cwmpas yr ymarfer ataliol pan fydd rhieni ifanc yn wynebu achosion gofal; cysondeb y cymorth a'r eiriolaeth teilwredig cyn ac yn ystod achosion gofal; a pha help y mae rhieni ifanc yn ei gael os caiff plant eu cymryd o'u gofal.

4 Gweler: <https://www.nuffieldfjo.org.uk/news/map-services-parents-recurrent-care>

Er mwyn datblygu agenda i leihau achosion gofal mynych, mae'r pum pwynt canlynol yn allweddol.

- Mae angen dechrau paratoi ar gyfer bod yn rhiant cyn beichiogrwydd cyntaf ac mae angen cryfhau'r cymorth i rieni ifanc, gan gynnwys ymadawyr gofal, yn ystod beichiogrwydd, yn ystod achosion gofal, a'r tu hwnt. Mae'r ymchwil hon yn amlygu risg uchel y bydd mamau ifanc yn dychwelyd i'r llys, gan adeiladu ar ymchwil flaenorol a adroddodd fod llawer o'r mamau ifanc hyn hefyd yn ymadawyr gofal (Broadhurst et al. 2017; Broadhurst and Mason 2020; Boddy et al. 2020).
- Mae tystiolaeth o risg uwch yn dilyn achos cyntaf a ailadroddir yn awgrymu mai'r ateb gorau i batrwm posibl achosion mynych ar ôl cymryd plentyn oddi arnynt fyddai cynnig cymorth dwys, wedi'i deilwra, i bob rhiant yn y sefyllfa honno er mwyn ailadeiladu eu bywyd. Hawl gyffredinol i help parhaus gan wasanaethau arbenigol sy'n canolbwyntio ar oedolion fyddai'r ffordd orau ymlaen.
- Mae angen codi'r bar o ran sicrhau bod adnoddau ar gael i gasglu a chyfosod data gwerthuso ardal leol (tra'n cydnabod her dod o hyd i gyllid ar gyfer gwerthusiadau ar raddfa fechan fechan). Ar hyn o bryd, mae gan wasanaethau ddata gwerthfawr – ond prin yw coladu'r data hwn ar draws gwasanaethau. Ar lefel genedlaethol, dylai Gwasanaeth Llysoedd a Thribiwnlysoedd EF archwilio opsiynau ar gyfer cynnwys data monitro aiddigwydd o fewn ystadegau llysoedd teulu.
- Rhaid cymharu data canlyniadau gwerthuso â'r hyn y gallem fod wedi'i ddisgwyl pa na bai gwasanaethau wedi bod ar gael.
- Rhaid i fuddsoddiadau a datblygiad gwasanaethau gyd-fynd yn agosach ag angen rhanbarthol. Mewn ardaloedd â chyfraddau uchel o achosion gofal, gallai symud adnoddau ymhellach i fyny i atal achosion rhag aiddigwydd fod yn anodd, felly mae angen neilltuo cyllid yn gymesur ag angen.

Cyfeiriadau

Boddy, J. Bowyer, S., Godar, R., Hale, C., Kearney, J., Preston, O., Wheeler, B. and Wilkinson, J. (2020). *Evaluation of Pause*. Yr Adran Addysg. https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/932816/Pause_-_Sussex.pdf

Broadhurst, K., Alrouh, B., Yeend, E., Harwin, J., Shaw, M., Pilling, M., Mason, C. and Kershaw, S. (2015). Connecting events in time to identify a hidden population: Birth mothers and their children in recurrent care proceedings in England. *The British Journal of Social Work*, 45(8), tt. 2241–2260. <https://doi.org/10.1093/bjsw/bcv130>

Broadhurst, K., Mason, C., Bedston, S., Alrouh, B., Morriss, L., McQuarrie, T., Palmer, M., Shaw, M., Harwin, J. and Kershaw, S. (2017). *Vulnerable birth mothers and recurrent care proceedings*. Prifysgol Caerhirfryn. http://wp.lancs.ac.uk/recurrent-care/files/2017/10/mrc_final_main_report_v1.0.pdf

Broadhurst, K. and Mason, C. (2020). Child removal as the gateway to further adversity: Birth mother accounts of the immediate and enduring collateral consequences of child removal. *Qualitative Social Work*, 19(1), tt. 15–37. <https://doi.org/10.1177/1473325019893412>

Y Swyddfa Ystadegau Gwladol. (2020). *Y Swyddfa Ystadegau Gwladol*. <https://www.ons.gov.uk/peoplepopulationandcommunity/birthsdeathsandmarriages/livebirths/datasets/birthsummarytables>

Arsyllfa Cyfiawnder Teuluol Nuffield

Nod Arsyllfa Cyfiawnder Teuluol Nuffield yw cefnogi'r penderfyniadau gorau posibl i blant trwy wella'r defnydd o ddata a thystiolaeth ymchwil yn y system cyfiawnder teuluol yng Nghymru a Lloegr. Gan ymdrin â chyfraith gyhoeddus a phreifat, mae Arsyllfa Cyfiawnder Teuluol Nuffield yn darparu gwaith dadansoddi ac ymchwil hygyrch i weithwyr proffesiynol sy'n gweithio yn y llysoedd teulu.

Sefydlwyd Arsyllfa Cyfiawnder Teuluol Nuffield gan Sefydliad Nuffield, sef ymddiriedolaeth elusennol annibynnol sy'n ceisio hybu lles cymdeithasol. Mae'r Sefydliad yn ariannu ymchwil sy'n llywio polisi cymdeithasol, a hynny'n bennaf ym meysydd addysg, lles, a chyfiawnder. Mae hefyd yn ariannu rhaglenni myfyrwyr er mwyn i bobl ifanc ddatblygu sgiliau a hyder mewn dulliau meintiol a gwyddonol. Sefydliad Nuffield yw sylfaenydd a chyd-ariannwr Sefydliad Ada Lovelace a Chyngor Biofoeseg Nuffield.

Y Bartneriaeth Data Cyfiawnder Teuluol

Mae'r Bartneriaeth Data Cyfiawnder Teuluol yn gydweithrediad rhwng Prifysgol Caerhirfryn a Phrifysgol Abertawe, ac mae Cafcass a Cafcass Cymru yn rhanddeiliaid allweddol. Fe'i hariennir gan Arsyllfa Cyfiawnder Teuluol Nuffield.

Banc Data SAIL

Mae data Cafcass [Lloegr] a Cafcass Cymru a ddefnyddiwyd yn yr astudiaeth hon ar gael o Fanc Data Cyswllt Diogel Gwybodaeth Ddienw (SAIL) ym Mhrifysgol Abertawe, Abertawe, y Deyrnas Unedig, sy'n rhan o seilwaith ymchwil e-gofnodion iechyd cenedlaethol Cymru. Caiff pob cynnig i ddefnyddio'r data hwn eu hadolygu a'u cymeradwyo gan Banel Adolygu Llywodraethu Gwybodaeth (IGRP) SAIL. Ceir mynediad, pan ganiateir hynny, trwy system fynediad o bell a hafan ddiogel sy'n amddiffyn preifatrwydd, sef Porth SAIL. Dylai unrhyw un sy'n dymuno cael at ddata ddilyn canllawiau'r broses ymgeisio sydd ar gael ar:

www.saildatabank.com/application-process

Hawlfraint © Arsyllfa Cyfiawnder Teuluol Nuffield 2022
100 St John St, London EC1M 4EH Ff: 020 7631 0566
Rhan o Sefydliad Nuffield: Elusen gofrestredig 206601

nuffieldfjo.org.uk | @NuffieldFJO
www.nuffieldfoundation.org | @NuffieldFound